

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΥΡΥΤΑΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ (7)

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

Β' ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΡΓΡΙΟΥ

Καρπενήσι 22-24 Μαΐου 1992

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Αθήνα 1994

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Δασολόγος - Δ/ντής Δασών

Γεννήθηκε το έτος 1934 στο Καστρί της Φθιώτιδας. Παρακολούθησε το Δημοτικό Σχολείο στην Γενέτειρά του. Αποφοίτησε από το πρακτικό τμήμα του Α' Γυμνασίου Λαμίας και είναι πτυχιούχος της Δασολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Υπηρέτησε στο Στρατό ως έφεδρος αξιωματικός με το βαθμό του ανθυπολοχαγού. Γνωρίζει άριστα τη Γερμανική γλώσσα. Έχει ειδικευθεί στη Γερμανία σε θέματα διαχείρισεως δασών, και στην Ελλάδα σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος, περιφερειακής ανάπτυξης, σχέσεων Ελλάδος - Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διοίκησης.

Παρακολούθησε διάφορα σεμινάρια Διευθυντών και Γενικών Διευθυντών σε θέματα Δημόσιας Διοίκησης και Διοίκησης επιχειρήσεων. Επίσης συμμετείχε σε συνέδριο Γενικών Διευθυντών για την περιφερειακή ανάπτυξη της Γερμανίας.

Διορίστηκε στο Υπουργείο Γεωργίας και εργάστηκε επί τριάντα έτη σε διάφορες δασικές υπηρεσίες της περιφέρειας και στην Κεντρική Υπηρεσία σε διάφορες θέσεις όλων των βαθμίδων ως Δασολόγος - Τμηματάρχης, Δασάρχης, Δ/ντής Δασών και σήμερα κατέχει τη θέση του Διευθυντού Αναδασώσεως και Ορεινής Υδρονομίας του Υπουργείου Γεωργίας.

Είναι ή ήταν μέλος πολλών επιτροπών και συμβολίων που έχουν ή είχαν σχέση με την εκάστοτε θέση του. Έλαβε μέρος σε διάφορα συνέδρια και παρουσίασε πολλές εργασίες με διάφορα θέματα. Εκπροσώπησε τη Χώρα σε διάφορες επιτροπές στο εξωτερικό και δέχθηκε αντιπροσωπείες ξένων χωρών που επισκέφθηκαν τη Χώρα μας.

Συμμετέχει σε διάφορα επιστημονικά και συνδικαλιστικά σωματεία και παρουσιάζει αξιόλογη δραστηριότητα. Είναι εκλεγμένο μέλος του Δ.Σ. της Εταιρείας Ευρυτάνων Επιστημόνων από της ιδρύσεώς της και του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Κατοικεί στην Αργυρούπολη Αττικής από 20ετία. Είναι παντρεμένος με την Αγγελική Ι. Δημητρίου από το Καρπενήσι, Φιλόλογο, Δ/ντρια Λυκείου και έχει δυο κόρες φοιτήτριες της Αρχαιολογίας και των Οικονομικών των αντιστοίχων Πανεπιστημιακών Σχολών της Θεσ/νίκης.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
Δασολόγου-Δ/ντού Δασών

ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΠΡΟΥΣΟΥ

1. Εισαγωγή

Η έννοια του κάλλους είναι έμφυτη στον άνθρωπο από τη δημιουργία του. Για να λατρεύσει τους Θεούς του ίδρυσε ναούς απερίτου κάλλους. Για να διατηρήσει την παράδοση και να μείνει στην Ιστορία «δημιούργησε Φλωρεντίες». Για να διατηρήσει ανθρώπους και γεγονότα στη μνήμη του κατασκεύασε αγάλματα. Δημιούργησε τον δικό του Πολιτισμό με το «Τεχνικό του Κάλλος».

Με την ανάπτυξη όμως του πολιτισμού και ιδιαίτερα του τεχνικού κατέστρεψε ο άνθρωπος το Θείο Δημιούργημα που είναι η Φύση, με τις δικές της ανέσεις και ομορφιές. Και τότε ανακάλυψε ότι πρέπει να γυρίσει στη Φύση, να χαρεί τις θάλασσες και τις πεδιάδες, να περπατήσει τα βουνά, να ανεβεί σε βουνοκορφές και να κατέβει σε δύσβατα Φαράγγια.

Φαράγγια θα συναντήσει πολλά στον κακοτράχαλο και ορεινό τόπο μας. Ένα όμως Φαράγγι που συγκεντρώνει «κάλλος αφαντάστου αξίας» και πρέπει να γίνει γνωστό, είναι το Φαράγγι του Προυςού.

2. Το Φαράγγι ως φυσικό τοπίο

Το Κάλλος στη φύση γίνεται αντιληπτό με την έρευνα και τη διαχείριση του Τοπίου που είναι αποτέλεσμα της σύνθεσης των αλληλεπιδράσεων διαφόρων παραγόντων. Κατά τον Δασολόγο Δρ. κ. Μπρόφα οι παράγοντες αυτοί απλοποιούνται από την εξέταση της αμφίδρομης σχέσης Περιβάλλον-Άνθρωπος. Εδώ εξετάζονται οι φυσικές συνθήκες και οι φυ-

σικοί παράγοντες σε σχέση με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες του Ανθρώπου που επιδρούν επάνω στο Περιβάλλον.

Με τις αλληλεπιδράσεις αυτές δημιουργούνται δυναμικές ισορροπίες εξωτερικευόμενες και διαφοροποιούμενες ανάλογα με το επίπεδο και το μέγεθος της αλλαγής που προκαλούν.

Αλλαγές σε μικρή κλίμακα είναι δυνατόν να μην εξωτερικεύονται και να μη γίνονται αντιληπτές, γιατί δεν ξεπερνούν το μέγεθος της λεπτομέρειας καταγραφής της εικόνας του τοπίου. Μερικές φορές όμως η «εξέλιξη είναι αργή και σταδιακή σε σχέση με την παρουσία του Ανθρώπου (ως άτομο) στο χρόνο και δεν γίνεται αντιληπτή με τα υπάρχοντα οπτικά μέσα» (Μπρόφας). Η μελέτη του τοπίου και περισσότερο η εφαρμογή της μελέτης μόνο ως αντικείμενο ευρύτερης διεπιστημονικής ομάδας θα μπορούσε να επιτευχθεί λόγω των πολυπλόκων προβλημάτων που είναι δυνατόν να παρουσιαστούν.

«Καταγράφονται τα στοιχεία του τοπίου με παράλληλη προσπάθεια ερμηνείας και κατανόησης της δομής και της λειτουργίας και γίνονται προτάσεις και προβλέψεις. Τα στοιχεία αυτά είναι γεωλογικά, εδαφικά, οπτικά, πολιτιστικά, πολιτισμικά, οικονομικά, ψυχαγωγικά κ.λπ.» (Παπασταύρου καθηγ. Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης).

Βάσει αυτών των στοιχείων εξετάζονται οι δυνατότητες αξιοποιήσεως του τοπίου και η καλύτερη απόδοση αυτών με τη εκτέλεση έργων που να προσιδιάζουν στο περιβάλλον και δεν θα καταστρέφουν το κάλλος του τοπίου.

3. Θέση του Φαραγγιού

Το φαράγγι του Προυσού βρίσκεται στην περιοχή του τέως Δήμου Αρακυνθίων, Ευρυτάνων και Καρπενησιωτών του Νομού Ευρυτανίας.

Είναι νότια της πόλεως του Καρπενησίου και σε απόσταση δώδεκα έως σαράντα χλμ. Από την Αθήνα απέχει τριακόσια περίπου χλμ. Από την Λαμία ενενήντα περίπου χλμ. (μέσω Καρπενησίου).

Ως προς τη γεωγραφική θέση βρίσκεται σε βόρειο γεωγραφικό πλάτος $38^{\circ} 45'$ μέχρι 38° και $53'$ και γεωγραφικό μήκος δυτικά των Αθηνών $1^{\circ} 48'$ μέχρι $2^{\circ} 06'$. Το υψόμετρό του κυμαίνεται από 300 μέχρι 2101 μέτρα από τη θάλασσα.

Η συνολική έκτασή του με οριογραμμή το χύμα των νερών του Φαραγγιού είναι 165.000 στρέμματα. Φυσιογνωμικά αποτελεί την κοίτη των χειμάρρων Καρπενησιώτου, Προυσιώτου και Κρικελλιώτου, που συναντώνται στη θέση Διπόταμα και πέραν αυτής χύνονται στην λίμνη των Κρεμαστών (Μπακογιάννη).

Περιέχεται μέσα στα όρη Καλλιακούδα, Χελιδόνα και Αράκυνθο (Πα-

ναιτωλικό). Αρχή του θεωρείται η γέφυρα επί του Καρπενησιώτου προ του οικισμού Γάβρου της κοινότητας Μεγάλου Χωριού και τέρμα του η γέφυρα της οδού Προυσού - Θέρμου μετά τον Προυσό. Επεκτείνεται προς την πλευρά του Κρικελλιώτου μέχρι την γέφυρα Κρικέλλου - Δομνίστας και προς την λίμνη Κρεμαστών (Μπακογιάννη) μέχρι τον οικισμό της Χελιδόνας.

4. Γεωλογική Πετρογραφική διαμόρφωση του Φαραγγιού

Το Φαράγγι του Προυσού είναι της αυτής Γεωλογικής και Πετρογραφικής Περιόδου με όλη τη περιοχή της Ευρυτανίας. Ανήκει στην Ηώκαινο υποπερίοδο (Ηώκαινο) της Τριτογενούς Περιόδου (Τριτογενές) του Καινοζωικού αιώνα. Κατά την τριτογενή περίοδο σχηματίσθηκαν οι οροσειρές των Άλπεων, των οποίων επέκταση είναι η οροσειρά της Πίνδου μέχρι των ορέων της Λακωνίας. Επίσης την ίδια περίοδο σχηματίσθηκαν τα Απέννινα, τα Πυρηναία, τα Καρπάθια, τα Ιμαλαΐα, ο Καύκασος και οι Κορδοιλιέρες των Άνδεων. (Πετρογραφία Κόκοτα).

Το Ηώκαινο χαρακτηρίζεται από υψηλή θερμοκρασία και απουσία ηφαιστειακής δραστηριότητας. Οι συνθήκες ατμοσφαιρας μπορούν να χαρακτηρισθούν καλύτερες των σημερινών, εφ' όσον την εποχή αυτή αναπτύσσονται Φοινικόδενδρα στη Γροιλανδία.

Στην Πανίδα απαντούν μονοκύτταρα ζώα, μικρά κοχύλια και πολλά θηλαστικά. Επίσης την εποχή αυτή υπάρχουν μεγάλα πτηνά της ξηράς όπως τα Γαστόνια και τα Διάτρυμα.

Η χλωρίδα της Ηωκαίνου υποπεριόδου είναι τροπική και περιλαμβάνει φοίνικες, δενδρώδεις πτέριδες και αειθαλή δένδρα. Την περίοδο αυτή απαντούν και ο πρόγονοι των σημερινών δένδρων όπως Συμήδα, Λεύκη, Συκή, Δάφνη, Άμπελος κ.λπ.

Πετρογραφικώς η περιοχή εμπίπτει στη Ζώνη του Ασβεστολίου, Ολωνού Πίνδου και έχει τα χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου. Συνέπεια του γεωλογικού αυτού σχηματισμού είναι η παρουσία πετρωμάτων διαφόρου σκληρότητας και αντιστάσεως στην αποσάθρωση. Παραθέτουμε τα επικρατούντα στην περιοχή πετρώματα και αυτά που έπαιξαν τον κύριο ρόλο στη διαμόρφωση του Φαραγγιού.

α) Ασβεστόλιθος. Είναι πέτρωμα αποτελούμενο από συσσωματώματα κρυσταλλίων ασβεστίου και προσμείξεις μαγνησίου και κατά περίπτωση αργίλου, γραφίτου, ρητινικών ουσιών κ.λπ. Έχει χρώμα λευκό, φαιό, κιτρινίζον ανάλογα με τις προσμείξεις που εμπεριέχει. Χρησιμοποιείται στην οικοδομική, την οδοποιΐα, τη βιομηχανία, κ.λπ. Η σύστασή του είναι κυρίως 80% CaO και 20% MgO.

β) Κερατόλιθος. Είναι αδιαφανής γεωλογικός σχηματισμός με τεφροειδή ή υποκίτρινη χροιά. Αποτελεί παραλλαγή του Ιάσπιδος, απαντά υπό

μορφήν φακών, φωλεών, φλεβώνη εστρωμένων πετρωμάτων εντός ασβεστολίθων και φλεβών άλλων πετρωμάτων. Είναι εύθραυστος σε ακανόνιστα σχήματα και δεν εδνείκνυται για την οικοδομική. Είναι συχνά απολιθώματα ξύλων και άλλων οργανισμών.

γ) Αργιλικός Σχιστόλιθος. Είναι πέτρωμα μέτριας σκληρότητας, με χρώμα φαιό πράσινο, ερυθρό κ.λπ. ανάλογα με τις προσμείξεις που υπάρχουν και κυρίως τα διοξειδία διαφόρων μετάλλων. Σε τομή όμως είναι πέτρωμα αλαμπές, ομοφυές, μη κρυσταλλικό και κατά περίπτωση παρουσιάζεται σε στρώσεις.

Μικροσκοπική εξέταση αποδεικνύει ότι το πέτρωμα αυτό είναι ύλη κρυσταλλικών συστατικών προερχομένων από διαβρώσεις πετρωμάτων τα οποία έχουν μετατραπεί σε νέο πέτρωμα και έχουν παρεισφρύσει διάφορα άλλα συστατικά.

Η χημική του σύσταση είναι AlSiO_2O_3 - FeO - Fe_2O_3 - MgO - CaO - NaO , νερό και οργανικές ουσίες.

δ) Ψαμμίτης. Αποτελείται από κόκκους διαφόρων πετρωμάτων, κυρίως όμως κόκκους χαλαζίου διαφόρου μεγέθους χωρίς να ξεπερνούν το μέγεθος του ζαριού και είναι συγκολλημένοι μεταξύ τους με ορυκτή κόλλα. Η κόλλα είναι διαφόρου φύσεως και υφής και ανάλογα με τις διάφορες προσμείξεις έχει διάφορο χρώμα, συνήθως γλαυκό ή πράσινο και ποικίλλει η σκληρότητά του. Απαντά κατά στρώματα, εναλλασσόμενα με αργιλικό σχιστόλιθο.

Αποτέλεσμα της παρουσίας των δύο αυτών πετρωμάτων, δηλαδή του αργιλικού σχιστολίθου και του ψαμμίτου σε αλληπάλληλες ή παράλληλες στρώσεις είναι η δημιουργία νέου πετρώματος, του πλέον γνωστού στην ανατολική περιοχή της Ευρυτανίας, του «Φλύσχη», ενώ τα δύο άλλα πετρώματα απαντούν περισσότερο στα δυτικά.

Η ταυτόχρονη παρουσία στην περιοχή των σκληρών και δυσδιαβρώτων στρωμάτων ασβεστολίθου και κερατολίθου και των ευδιαβρώτων πετρωμάτων αργιλικού σχιστολίθου και ψαμμίτου (φλύσχου) είναι η κυρία αιτία της δημιουργίας του Φαραγγιού του Προυςού, (σημείο συναντήσεως διαφόρων γεωλογικών σχηματισμών).

Για τους προαναφερομένους λόγους το τοπίο στην περιοχή του Φαραγγιού έχει διαφορετική όψη από αυτή που επικρατεί στην άλλη περιοχή της Ευρυτανίας και κυρίως στο δυτικό τμήμα αυτής. Εδώ τα όρη καταλήγουν σε αποστρογγυλωμένες κορυφές παρά την ισχυρή πτώση των κλιτύων τους.

Οι πλαγιές τους καλύπτονται από πυκνά και βαθύσκια δάση μέσα από τα οποία προβάλλουν βραχώδεις εξάρσεις ή οριζόντιες στρώσεις που είναι αδιάβρωτα σκληρά πετρώματα Ασβεστολίθου και Κερατολίθου. Η εναλλαγή αυτή δημιουργεί «τοπίο απερίττου φυσικού κάλλους».

Τη φυσική αυτή διαμόρφωση της περιοχής περιγράφει γλαφυρότατα ο

καθηγητής του Πανεπιστημίου και του Πολυτεχνείου Αθηνών, Κων/νος Μητσόπουλος στη «Γεωλογία» του, εκδόσεως του έτους 1894.

«Ο σχηματισμός ούτος παρέχει τω οδοιπόρω μεγίστας δυσκολίας, διότι ενώ νομίζει ότι απέχει ολίγα τινά λεπτά από τινος χωρίου, αίφνης προ των ποδών του συναντά διανοιγομένην άβυσσον, επί του πυθμένος της οποίας ροχθίζων και παφλάζων ρέει χείμαρρος, ατραπός εντός βαθυσκίων δασών άγει προς τα βάθη ρομαντικοτάτης χαράδρας εν η γέφυρα στενοτάτη μετά τόξου πελωρίου, επί μιας και μόνης στήλης στηριζομένη καθιστά δυνατήν την διάβασιν επί του παφλάζοντος χειμάρρου».

Εδώ υψώνονται περήφανες οι κορυφές της Καλιακούδας με υψόμετρο 2.104 m, της Χελιδόνας με υψόμετρο 1980 m και τα Αραποκέφαλα επί του Παναιτωλικού με υψόμετρο 1927 m, (διαφορά υψομέτρου 2104 Μητσόπουλος 2101 m Χάρτης ΥΠΓΕ).

5. Φυτοκοινωνιολογία του Φαραγγιού

Η υψομετρική διαφορά μεταξύ του χαμηλοτέρου σημείου και υψηλοτέρου σημείου του Φαραγγιού, οι απόκρημνες κλιτύες και ο διάφορος προσανατολισμός αυτών, σε συνδυασμό με το πολύπλευρο των εδαφικών τύπων που παρατηρούνται στην περιοχή, οφειλομένων στην εναλλαγή των πετρωμάτων και την υψομετρική διαφορά ως και της διαφόρου αποσθρωτικής δυνατότητας αυτών, παρέχουν τη δυνατότητα αναπτύξεως στην περιοχή διαφόρων φυτοκοινωνιολογικών τύπων και αναπτύξεως μεγάλου φάσματος φυτικών ειδών.

Εδώ η έρευνα μπορεί να διαπιστώσει την παρουσία σπανίων φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών μαζί με άλλα φυτά που έχουν αξία για διάφορες χρήσεις.

Εδώ ο ειδικός επιστήμονας ή ο ειδικός ερευνητής συναντά μεταξύ άλλων και τα εξής φυτά.

Ελάτη η κεφαλληνιακή

Ελάτη η υβριδογενής

Πουρνάρι

Αριά

Δρυς

Σφενδάμη η πλατανοειδής

Καστανιά

Πλάτανος ο ανατολικός

Δάφνη η ευγενής

Κορολίνα η ποικίλλη

ABIES KEFALLONIKA

ABIES YBRIDOGIS

QUERCUS COCCIFER

QUERCUS ILEX

QUERCUS PEDUNCULATA και
διάφορα άλλα είδη

AEER PLATANOIDES

KASTANEA SATIVA

PLATANOS ORIENTALIS

LAURUS NOBELIS

COROLINA VARIA (Κα-
βαλαρού)

Κληματίς φλογώδης (αναρρι- χόμενο)	CLEMATIS FLAMPULA (Α- γράμπελη)
Κληματίς λευκάμπελος	Clematiw vitalba
Ακουιλέγια της αμαλίας (πώα)	Acuilegia amalie
Ακουιλέγια του όθωνος	Acuilegia othonis
Αρτεμισία η κοινή	Artemisia vulgaris
Κυκλάμινο το ευρωπαϊόν	Cyclamenum europaium
Ανεμώνη η στεφανωτή	Anemone coronatia
Ανεμώνη η αλσόφυλλος	Anemone nemorosa
Ελλέβορος ο κυκλόφυλλος (σκάρφη)	Helleboros Cyclopullos
Βερβερίς η κρητική (ξαγκαθιά)	.Berberis cretica
Νυμφαία η ερυθρά	Nymphala eurbaea
Σεμπερβίβυμ της αμαλίας (α- θάνατο)	Sempervivum amaliae
Χρυσοσπλήνιο το επαλλασόμενο	Chrysosplenium alternifolium
Σέντουμ το δριμύ	Sentum Acre
Σαξιφράγκα η σεμπερβίβουμ	Saxieraga sempervivum
Φραγκάρια η γνήσια (αγριο- φράουλα)	Fragaria vesca
Ποτεντίλα η έρπουσα	Potentila tertans
Φουμάρια η φαρμακευτική	Fumaria officinalis
Καρδαμίνη η λιβαδική	Cardamini pretensis
Κίστος (Λαδανιά)	Cistos (διάφορα είδη)
Ιεράκιο	Hieracium (διάφορα είδη)
Βιόλα	Viola (διάφορα είδη)
Οξαλίδα (ξυνόχορτο)	Oxalis (διάφορα είδη)
Γεράνι	Geranium (διάφορα είδη)
Αγγελική η άγρια	Angelica sylvestris
Πετροσέλινο το εδώδιμο (μαϊντανός)	Petroselinum sativum
Διάνθος ο δενδρώδης (Γα- ρουφαλιά)	Dianthos arboreus
Μηλιά η άγρια	Malus arborens
Πίρος ο κοινός (Αγριαχλαδιά)	Pirus communis
Πυρακανθιά	Pyracanthus
Σορβιά η ήμερος	Sorbus domestica
Τριανταφυλλιά η κοινή	Rosa canina (αγριοτριαντα- φυλλιά)
Σπάρτο το βρουλοειδές	Spartium jungeum (σπάρτο)
Τριφύλλι	Trifolium (διάφορα είδη)
Μηδική η ήμερος	Medicago sativa

Λαθούρι το άγριο	<i>Lathurus sylvestris</i>
Μυρτιά η κοινή	<i>Myrtus commuins</i>
Καρπίνος ο βετουλοειδής	<i>Carpinus betulus</i> (Γαύρος)
Οστριά	<i>Ostria</i>
Ιτιά	<i>Salix</i> (διάφορα είδη)
Ούλμους η πεδινή (Φτελιά)	<i>Ulmus campestris</i>
Αρβούτος η κοινή (κουμαριά)	<i>Arbutus unedo</i>
Ερείκη η δενδρώδης	<i>Erica arborea</i>
Βρύα	
Διάφορα Αγροστώδη και κυρίως Φεστούκες <i>FESTUCA</i>	

6. Πανίδα του Φαραγγιού:

Εδώ ο καλογιάννης τριγυρνάει μέσα στα πουρνάρια, το αηδόνι παραβάλλει τον ήχο του με το κελάρισμα του ρυακιού, ο γκιώνης με την κουκουβάγια σε συνοδεύουν το γλαυκόφως και ο φόβος σου για το γαύγισμα του λύκου μετριάζεται από το τιτίβισμα της πέρδικας και τον ερχομό της ημέρας τις πρωινές ώρες, το λυκόφως.

Τις απογευματινές ώρες του καλοκαιριού βλέπεις τον αετό να ξεκινάει από τη σπηλιά της Χελιδόνας τη “Γριά” και σαν ανεμόπτερο να διασχίζει ήρεμα κι απαλά τους αιθέρες και σε δευτερόλεπτα να γίνεται ένα τόπι και να πέφτει με δύναμη στο έδαφος. Σε λίγο ανεβαίνει σέρνοντας κάτι στα γαμψά του νύχια. Ο λαγός είχε την ατυχία να ξεπροβάλλει, πριν πάρει το σούρουπο και έπεσε θύμα του αετού.

Εδώ δεν είναι σπάνιο να συναντήσεις αγριογούρουνα, λύγκες και ζαρκάδια καθώς και άλλα ζώα.

Στα ζώα της περιοχής αυτής εντάσσεται και η υδρόβια πανίδα. Στα ψάρια επικρατεί η πέστροφα, ενώ απαντούν και διάφορα άλλα είδη ψαριών μικρότερης αξίας. Τα γάργαρα νερά πολλές φορές τα καθιστά απόμακρα η παρουσία της νεροφίδας που τρέχει να καταβροχθίσει τον άμοιρο βάτραχο που βρέθηκε στο δρόμο της. Αισθάνεσαι φόβο, όταν βλέπεις μια μεγάλη γάτα να βγαίνει από τα νερά και να γλύφει τα χείλη της καθισμένη πάνω στην πέτρα. Είναι η ενυδρίδα.

Ζώα που συναντάς εδώ είναι σε γενικές γραμμές τα εξής:

Αετός ο βασιλικός	<i>Aguila chrysaetos</i> (Χρυσαιατός)
Αετός ο αυτοκρατορικός	<i>Argujla heliaca</i> (Χελωνιάρης)
Ιέραξ ο θηρευτικός	<i>Falco candicans</i> (Πετρίδης)
Γύπας ο πυρρόχρους	<i>Gyps fulvus</i> (Ορνυο τελεί υπό εξαφάνιση)
Κίσσα η μακρόουρος	<i>Pica pica</i> (Καρακάξα)
Κίσσα η κυανή	<i>Pica cyanopica</i> (Κίσσα)

Κόραξ ο κοινός	<i>Cornus inonealula</i> (Καλιακούδα)
Κόραξ ο γνήσιος	<i>Cornus corax</i> Κοράκι
Στρουθίον το κοινό	<i>Passer domesticus</i> (Σπουργίτι)
Ορίολος ο κοινός	<i>Oriolos oriolos</i> (Συκοφάγος)
Σπίζα η ακανθοφάγος	<i>Carduelis carduelis</i> (Καρδερίνα)
Κορυδαλλός ο αγροδίαιτος	<i>Alauda arvensis</i> (Κορυδαλλός)
Σπίνος των αγρών	<i>Spizella pusilla</i> (Σπίνος)
Κόσσιφας ο κοινός	<i>Turdus metyla</i> (Κόσσιφας)
Τσίχλα η ιξοφόρος	<i>Turdus viscivarus</i> (Τσίχλα)
Αιγοθήλυ το ευρωπαϊόν	<i>Carpinulus europaeus</i> (Γιδοβύζι)
Βύος ο γνήσιος	<i>Bubo bubo</i> (Μπούφος)
Γλαύξ η οικοδίαιτος	<i>Athene noctua indugena</i> (Κου- κουβάγια)
Περιστέρα η αγρία	<i>Columna livia</i> (Περιστέρι)
Πέρδικα η ελληνική	<i>Alectoris creaca</i> (Πέρδικα βουνίσια)
Πέρδικα η φαιά	<i>Perdix perdix</i> (Πέρδικα καμπίσια)
Σκόλοπαξ ο αγροδίαιτος	<i>Scolopax rustecola</i> (Μπεκάτσα)
Διάφορα είδη φιδιών	(<i>Den parat?iuentai episthmonik?a</i> <i>on?omata</i>)
Πέστροφα η κοινή	<i>Salmo trutensis</i> (Πέστροφα των ποταμών)
Πέστροφα η ίρις	<i>Salmo irudensis</i> (Πέστροφα ιχθυο- τροφείου)
Βάρτος ο ποτάμιος	<i>Babus flariatilis</i> (Μπριάνι)
Ακανθόψαρο	
Σκίουρος ο κοινός	<i>Sciuros</i> (Σκίουρος)
Ικτίς η κοινή	<i>Mystranivalis</i> (Νυφίτσα)
Μυς ο κοινός	<i>Mus musculus</i> (Ποντίκι)
Λαγός ο κοινός	<i>Lepus vulgaris</i> (Λαγός)
Λύκος ο κοινός	<i>Canis lupus</i> (Λύκος)
Τσακάλι	<i>Thos</i> (Tsak?ali)
Αλεπού η κοινή	<i>Vulpes vulpes</i> (Αλεπού)
Ενυδρίδα η κοινή	<i>Lutra lytra</i> (Βύδρα)
Ακανθόχειρος ο ευρωπαίος	<i>Euanaceus europaeus</i> (Σκατσό- χειρος)
Λύγκα	<i>Lyga</i> (Λύγκας)
Αγριόγατα	
Αγριογούρουνο	
Ζαρκάδι (Σπανίτες)	

7. Ανάγκη αναψυχής του ανθρώπου.

Με την αύξηση του πλούτου και την ανάπτυξη του πολιτισμού ο άνθρωπος δημιουργεί καθημερινά σωρεία νέων αναγκών. Οι ανάγκες αυτές τον πιέζουν, τον κουράζουν και του δημιουργούν ψυχική κατάπτωση. Τις στιγμές αυτές ο άνθρωπος αναζητά χώρους και μέσα αναψυχής. Η αναψυχή ανευρίσκεται στην ύπαιθρο και κατά προτίμηση στο βουνό. Το βουνό είναι ευχάριστο όλο το χρόνο με τα ποικιλόχρωμα τοπία του, τα δροσερά καλοκαίρια του και τις χαρές του χειμώνα.

Τι να πεις όμως για το φθινόπωρο με τα ωριμασμένα φρούτα του και την αφθονία της προσφοράς του. Αλλά και οι ξέγνοιαστες άνοιξές του με τα ανθισμένα τοπία του δημιουργούν την δική του μεγαλοπρέπεια. Εκεί συναντάς και την ανθρωπιά. Συναντάς την απλότητα και την καλοσύνη σε ένα σπίτι στην ύπαιθρο που σου προσφέρει απλόχερα και αρχοντικά τα υπάρχοντά του. Βρίσκεις καθισμένη τη γριούλα στο πλατύσκαλο της αυλόπορτας, που υποκλίνεται με σεβασμό, και στη ψιλοκουβέντα μαζί σου λέει διάφορες προσωπικές της ιστορίες. Ο παππούς θυμάται τα χρόνια της νιότης του και αναπολεί τις στρατιωτικές του αναμνήσεις.

Τα πανηγύρια και οι γάμοι σε φέρνουν σε άλλη εποχή. Αυτές τις στιγμές αισθάνεσαι τον άνθρωπο, ξεχνάς τον πλούτο, αδιαφορείς για την κουλτούρα και στρεφόμενος προς τον ουρανό ψιθυρίζεις τα λόγια του SCHIELER “πάνω στις κορυφές των δένδρων φωλιάζει το νυχτοπούλι πάνω στις κορυφές των ορέων κατοικείς ΕΣΥ Ω ΘΕΕ”. Τότε αισθάνεσαι το θείο. Πηγαίνεις νοερά στην πρωτόγονη εποχή και θέλεις να γίνεις κυνηγός και ψαράς, ν’ ανέβεις σε βουνοκορφές και να κατέβεις σε φαράγγια, τότε αισθάνεσαι την ανάγκη της αναψυχής. Για να υπάρξει όμως δυνατότητα αναψυχής χρειάζεται ανάλογη υποδομή.

Ένα φαράγγι που αξίζει να αποκτήσει υποδομή είναι το Φαράγγι του Προυσού.

8. Οδοιπορικό στο Φαράγγι

Αντιπαρερχόμαστε τον υπόλοιπο Ευρυτανικό Χώρο και αρχίζουμε την περιγραφή μας σχεδόν από την είσοδο του Φαραγγιού. Εδώ οι οικισμοί Μεγάλο Χωριό, Γάβρος, Νέο Μικρό Χωριό και Παλαιό Μικρό Χωριό προσφέρουν στον επισκέπτη τη φιλοξενία των κατοίκων τους σε όμορφα ενοικιαζόμενα δωμάτια, μικρά ξενοδοχεία και παραδοσιακές ταβέρνες. Εδώ το ψάρι προσφέρεται ζωντανό, το ψαρεύεις ο ίδιος στο ιχθυοτροφείο της “ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε”, ή μαζί με τον ψαρά στο ρεύμα του Καρπενησιώτη ποταμού.

Τα τουριστικά περίπτερα του Παλαιού Μικρού Χωριού και του Μεγάλου Χωριού, το μοτέλ, η περιοχή του Αγίου Αθανασίου, οι πλατείες των

Χωριών με τις αγορές τους προσφέρουν πλούσια εδέσματα στον επισκέπτη, καθώς και αγροτικά και λοιπά προϊόντα. Μια λιτή μαρμάρινη πλάκα στην είσοδο του Γάβρου σου θυμίζει ότι εδώ είναι ο τόπος θυσίας των Μεγαλοχωριτών, θύματα της γερμανικής κατοχής τον Δεκέμβριο του 1942. Σκευοφυλάκιό τους θα βρεις κοντά στην εκκλησία του Μεγάλου Χωριού, σχεδιασμένο από τον αρχιτέκτονα Κιδωνιάτη, προσφορά στο σύλλογο Μεγαλοχωριτών. Το πολεοδομικό σχέδιο του Νέου Μικρού Χωριού είναι προσφορά του πολεοδομικού γραφείου Δοξιάδη, μετά την καταστροφική ολίσθηση του 1963 που κατέστρεψε ένα μεγάλο μέρος του Παλαιού Μικρού Χωριού.

Αμέσως προς Νότο προβάλλουν οι ορεινοί όγκοι, δεξιά σου η Χελιδόνα και αριστερά σου η Καλιακούδα. Στην Καλιακούδα έγινε η μεγάλη ομώνυμη μάχη του Απελευθερωτικού Αγώνα όπου υπάρχει και μνημείο. Χαμηλότερα προβάλλει ο Πύργος του Βολυμού, μια έξαρση του βουνού όπου δόθηκε φονική μάχη τον Αύγουστο του 1823 μετά την μάχη του Κεφαλόβρυσου. Το όνομα είναι παράφραση της λέξεως μολυβιού (βολουμού) που έπεσε πολύ στον τόπο αυτό. Ψηλότερα στη Χελιδόνα “Διάσελο του Μπότσαρη” θυμίζει τη θέση όπου έγινε το τελευταίο πολεμικό συμβούλιο πριν την Μάχη του Κεφαλοβρύσου.

Ο Καρπενσιώτης ποταμός και παράλληλα ο αμαξοτός ασφαλοστρωμένος δρόμος φθάνουν στο “Κλειδί”. Ένα στενό πέραςμα του ποταμού μέσα από τα βράχια των ορεινών όγκων με διαστάσεις 4-10 περίπου μέτρα στη βάση και 40-50 μέτρα ύψος στο δεύτερο πεζούλι του βράχου. Σε μια τεχνητή εσοχή στον δεξιό βράχο έχει κατασκευασθεί ο αμαξοτός δρόμος. Εδώ συναντάς το Βυζαντινό εκκλησάκι του “Αγίου Αθανασίου” με έργα τέχνης ανεκτιμήτου αξίας.

Η διαδρομή συνεχίζεται ανάμεσα στα δυο βουνά κατά μήκος του ποταμού και κάτω από βαθύσκια πλατάνια. Το νερό πέφτει με δύναμη στους γύρω καταρράχτες και σε οδηγεί στο “Σπίτι του ψαρά” μια φτωχική ταβέρνα, όπου μπορείς να βρεις μαζί με τα παραδοσιακά φαγητά και ζεστή φιλοξενία από απλοϊκούς ανθρώπους.

Οι δυο οικισμοί της Κοινότητας Καρύτσας Καρπενσιού κολλημένοι στις όχθες του Φαραγγιού σε προσκαλούν για ευχάριστη διαμονή.

Από τον ένα οικισμό και μετά από πανέμορφη διαδρομή μέσω παλαιού μονοπατιού όπου συναντάς βράχια, μεταλλεύματα μαγγανίου, δροσερά νερά να πέφτουν σε μικρούς καταρράχτες και να δημιουργούν χίλιες ανταύγειες στο φως του Ηλίου, ενός πανέμορφου ελατοδάσους, ακούγοντας τα κουδούνια των προβάτων στα ορεινά βοσκοτόπια, φθάνεις στην κορυφή της Καλιακούδας. Από τον άλλο οικισμό και ακολουθώντας πάλι μονοπάτι, μέσα όμως στα βράχια, φθάνεις στο “Τύπωμα της Παναγίας”. Λευκές πέτρες σε θέση βημάτων σε οδηγούν από το “Τύπωμα” να φθάσεις στη “Ρεματιά”.

Ακολουθείς τον αμαξιτό δρόμο πλάγια από το ποτάμι, μέσα από πλατάνια και πανύψηλα βράχια. Κάθε τόσο συναντάς εικονίσματα λαξευμένα στα βράχια, προσφορά προσκυνητών για κάποιο σημαντικό γεγονός.

Σε απόσταση 22 χιλ. από το Καρπενήσι φθάνεις στα Διπόταμα, όπου συναντιώνται οι ποταμοί Καρπενησιώτης, Κρικελλιώτης και Προυσιώτης και συνεχίζουν προς τα δυτικά σαν ένα ποτάμι για να φθάσουν στην λίμνη των Κρεμαστών και στη συνέχεια στον Αχελώο ποταμό.

Δεξιά σου ψηλά είναι το χωριό Δερμάτι και πιο κάτω, περίπου 8 χιλ. κοντά στο ποτάμι, η Χελιδόνα, χωριό που από τη ζωή των κατοίκων του εμπνεύσθηκε ο ακαδημαϊκός Βρεττάκος το έργο του “Τα παιδιά της Χελιδόνας”.

Στην απέναντι όχθη και αρκετά ψηλά είναι ο Ασπρόπυργος, χωριό με μεγάλη παράδοση, η θρυλική “Ανδράνοβα” με πολλές Μουριές για μεταξοσκωληκοτροφία. Σήμερα παράγουν το εύγευστο οινοπνευματώδες ποτό, το ελληνικό Ούισκι, το “Μούρο του Ασπροπύργου”.

Διαβαίνοντας τη γέφυρα των Διποτάμων ανεβαίνεις στο “Χάνι του Μπαλτά”. Εδώ συναντάς την αρχοντιά και την καλοσύνη, την ευγένεια και τον πολιτισμό, είναι το “Χάνι” που έζησε μέσα στους αιώνες για να εξυπηρετεί τους προσκυνητές του Αγίου τούτου Τόπου, που διάλεξε για κατοικία της η “Παναγία η Προυσιώτισσα”. Κάτω από την τεράστια βαλανιδιά και τις αφράτες καρυδιές μπορείς να δοκιμάσεις τα παραδοσιακά ποτά της περιοχής, μούρο από τις μουριές του Ασπρόπυργου και τσίπουρο από τα παραποτάμια αμπέλια. Να χορτάσεις την πείνα σου με παραδοσιακή φασολάδα ή καλομαγειρεμένο κοτόπουλο από τη “γιαγιά Μπαλτά” και να το συνοδεύσεις με μπρούσικο κρασί της περιοχής Προυσού. Να ακούσεις τις ιστορίες της περιοχής από τον τηλεφωνητή, ένα από τα παιδιά της οικογενείας Μπαλτά που είναι υπάλληλος του Ο.Τ.Ε. και αρμόδιος για όλα στην περιοχή. Να σου αφηγηθεί παλιές ιστορίες, αλλά και πραγματικά γεγονότα που τα έζησε ο ίδιος.

Από την ευρύχωρη βεράντα να αγναντέψεις τον Κρικελλοπόταμο μέχρι τη Σκοπιά, την Καλλιακούδα, τον Αράκυνθο. Εδώ φωλιάζουν τα χωριά Κόντι, Δολιανά, Ψιανά, Βύθισμα, Καστανιά, δυο χωριά με το όνομα Καστανούλα, Πρόδρομος, Ροσκά και Σκοπιά.

Στον Αράκυνθο (Παναιτωλικό) και μεταξύ Καστανιάς και Προδρόμου είναι η “Αποκλείστρα”, μια γεωλογική έξαρση μέσα σε ρεματιές που πέφτουν με απότομα πρανή σε μεγάλο βάθος και επικοινωνεί με τον έξω κόσμο με δίοδο πλάτους δύο έως τεσσάρων μέτρων. Πλάγια υπάρχει σπηλιά. Εδώ βρήκαν καταφύγιο κατά την επανάσταση του 1821 τρεις χιλιάδες περίπου Έλληνες που διέφυγαν από την πολιορκία του Μεσολογγίου, καθώς και άλλοι Έλληνες για να σωθούν από τους Τούρκους κατακτητές. Εδώ το δάσος είναι ομήλικο με χρόνο αναγεννήσεως την δεκαετία του 1830. Τούτο οφείλεται στην ολοκληρωτική καταστροφή της βλαστήσεως κατά τον

απελευθερωτικό Αγώνα λόγω της συγκεντρώσεως μεγάλου πλήθους ανθρώπων και ζώων και της καλλιέργειας για την εξεύρεση των “προς το ζην” αναγκαίων. Μετά την απελευθέρωση εγκαταλείφθηκε ο τόπος και το δάσος αναγεννήθηκε και πάλι από μόνο του (έρευνα 1972).

Λέγεται ότι η σπηλιά κατά την αρχαιότητα λειτουργούσε ως Μαντείο.

Ο Κρικελλοπόταμος στη διαδρομή του μέσα από καταρράχτες δημιουργεί τοπία αφαντάστου φυσικού κάλλους, που τα ωραιοποιούν ακόμη περισσότερο οι πέστροφες με το πήδημά τους στους καταρράχτες.

Από “το Χάνι του Μπαλτά” ακολουθώντας αμαξιτό δρόμο φθάνεις στον Άγιο Γεώργιο - Μετόχι της μονής Προυσού.

Απέναντί σου είναι το χωριό Τόρνος με πλούσια λαϊκή παράδοση, ψηλά στη βουνοκορφή είναι η οροσειρά “Βαμβακιές”. Από εδώ αγναντεύεις τον Προυσό με το θαυματουργό Μοναστήρι, επιβλητικό και μεγαλόπρεπο και Οικοδόμησμά του η Παναγία η Προυσιώτισσα, η “Κυρά της Ρούμελης” (Κουτσουλέλος).

Στην παλαιά, χωμένη στον βράχο εκκλησία είναι η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, έργο του Ευαγγελιστού Λουκά. Κατά την παράδοση η εικόνα ήλθε στην περιοχή από την Προύσα της Μικράς Ασίας κατά την περίοδο της εικονομαχίας. Το “καθολικό” του μοναστηρίου κτίστηκε το έτος 1757 μετά την εκ νέου ανεύρεση της εικόνας.

Το Μοναστήρι κοσμούν εξαιρετες αγιογραφίες, ξυλόγλυπτα λεπτής τέχνης, Ιερά κειμήλια και αργυρά σκεύη. Σε μικρό μουσείο φυλάσσονται τα προσωπικά αντικείμενα του Καραϊσκάκη, που έμεινε εδώ για ένα διάστημα κατά τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821. Προσφορά του Καραϊσκάκη είναι η αργυροποίκιλος επένδυση της Ιεράς εικόνας της Παναγίας για την οποία ο ίδιος ο Καραϊσκάκης είπε, όταν εστόλιζε την εικόνα: “Είναι κι αυτή γυναίκα και θέλει τα στολίδια της”.

Πλήθος προσκυνητών επισκέπτεται το Μοναστήρι όλες τις εποχές του έτους. Στις 23 Αυγούστου γιορτάζει η Παναγία η “Προυσιώτισσα”, η “Τήνος της Ξηράς”.

Πιο πάνω είναι το εκκλησάκι των Αγίων Πάντων, το Ρολόι, οι Πύργοι του Καραϊσκάκη και η Ρουμελιώτικη Ταβέρνα, απαραίτητο συμπλήρωμα της εορταστικής εκδηλώσεως. Προχωρώντας φθάνουμε στον Προυσό. Εδώ σε καλωσορίζει ο απλοϊκός χωρικός με το πλατύ χαμόγελο και το φιλικό βλέμμα. Τα σπίτια με παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Η πλατεία, συνηθισμένος τόπος συγκεντρώσεως, το τουριστικό ξενοδοχείο, το Λύκειο - ανώτατο πνευματικό ίδρυμα του χωριού - “Σχολές Κατσάμπα”, η Εκκλησία και απέραντη φιλοξενία.

Ανεβαίνοντας το ανηφορικό δρομάκι φθάνουμε στην κορυφή του βουνού. Από εκεί είναι τα χωριά της ΚΑΤΑΒΟΘΡΑΣ, τα Αραποκέφαλα, η Αρέντα και πιο πέρα το Λαμπίρι, φορτωμένα με αξέχαστες μνήμες.

Κατεβαίνοντας φθάνουμε στα Εσωχώρια. Εδώ οι βουνοκορφές δεν α-

φάνουν τον Ήλιο να δει τους οικισμούς, είναι μέσα στα βουνά. Πιο πέρα τα Βελωτά, που έμελε να περάσουν στην Ιστορία. Εδώ γεννήθηκε και έζησε τα πρώτα του χρόνια ο Παύλος Μπακογιάννης, το γελαστό παιδί της Ευρυτανίας, ο οραματιστής του Ευρυτανικού μέλλοντος και της εθνικής των Ελλήνων συμφιλίωσης.

Μια επίσκεψη στο σπίτι που γεννήθηκε είναι πραγματικό προσκύνημα.

9. Προτάσεις

Το Φαράγγι του Προυσού διατήρησε τη φυσική του ταυτότητα, γιατί η ανθρώπινη επέμβαση ήταν περιορισμένη, όπως προαναφέρθηκε. Το ερώτημα που προκύπτει είναι, ποιο είναι το μέλλον αυτού του τόπου.

Οι σημερινές ανάγκες επιτάσσουν να διατεθεί το Φαράγγι στην υπηρεσία του ανθρώπου. Να αποτελέσει τόπο αναψυχής και περισυλλογής με σεβασμό στη Φύση. Για να επιτευχθεί όμως αυτό χρειάζεται μελετημένη επέμβαση του ανθρώπου και αυστηρή τήρηση των όσων θα αποφασιστούν. Γι' αυτό προτείνουμε τα εξής:

α) Με προεδρικό διάταγμα να κηρυχθεί το Φαράγγι "τοπίο αφαντάστου φυσικού κάλλους - διατηρητέο παραδοσιακό τοπίο - τοπίο προστασίας της φύσεως", το οποίο θα αποτελέσει το νομικό πλαίσιο για την προστασία αλλά και την περαιτέρω αξιοποίηση του Φαραγγιού (Νομική Προστασία).

Το προεδρικό διάταγμα να εκδοθεί με εισήγηση των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας (Τουρισμού) - Γεωργίας (Δασών) - Πολιτισμού και Πολοδομίας. Να προβλέψει τη διατήρηση των παραδοσιακών οικισμών και την προστασία της ιστορικής και λαογραφικής παράδοσης, τη συντήρηση, προβολή και αξιοποίηση των ιστορικών και θρησκευτικών κτιριακών συγκροτημάτων, την προστασία της φυσικής ομορφιάς, τη μελέτη και ανάπτυξη της πανίδας και χλωρίδας και όλων των φυσικών στοιχείων της περιοχής και να τα καταστήσει προσιτά στον ανθρώπινο παράγοντα για την καλύτερη αξιοποίησή τους.

β) Να ανατεθεί η μελέτη της περιοχής σε ομάδα μελετητών από Φυσικούς επιστήμονες (Δασολόγους, Βιολόγους, Γεωλόγους, Ιχθυολόγους κ.λπ.), από Αρχαιολόγους και Ιστορικούς, από Λαογράφους και Συντηρητές έργων Τέχνης, από Αρχιτέκτονες, Πολιτικούς Μηχανικούς και Μηχανολόγους, από Ειδικούς σε θέματα Τουρισμού, από Νομικούς και Οικονομολόγους καθώς και ειδικούς σε θέματα διαφημίσεως. (Θεωρητική τοποθέτηση).

Η μελέτη αυτή να είναι προκαταρκτική, αναγνωριστική μελέτη που να θέτει στόχους που θα μελετήσουν άλλοι επί μέρους επιστήμονες με ειδικές κατά περίπτωση μελέτες, π.χ. για την ανάπτυξη του Θηράματος χρειάζε-

ται μελέτη Δασολόγου, για τη διατήρηση των παραδοσιακών οικισμών, μελέτη Μηχανικών και συνεργασία άλλων επιστημόνων, πιθανόν Αρχαιολόγων.

γ) Για να πετύχει το έργο χρειάζεται να γίνουν ορισμένες εργασίες. Νομίζουμε και προτείνουμε ως πρώτα αναπτυξιακά έργα αυτά που έχουν σχέση με την ανάπτυξη της Χλωρίδας και της Πανίδας.

Πρωταρχικό καθήκον για την ανάπτυξη της Χλωρίδας και Πανίδας είναι η απομάκρυνση των ζώων που βόσκουν στην περιοχή του Φαραγγιού προκειμένου να αναπτυχθούν τα φυτά και να κινούνται τα άγρια ζώα χωρίς το φόβο των περιοίκων.

Να καταγραφούν τα φυτά και τα ζώα της περιοχής, να προστατευθούν και να εμπλουτισθεί η περιοχή με ζώα και φυτά που αναπτύσσονται σε παρόμοιες περιοχές.

Να καταστούν προσπελάσιμα τα ρεύματα στον άνθρωπο καθ' όλο το μήκος τους και για όλες τις εποχές του έτους με διάφορα μικρά, αλλά αναγκαία έργα όπως είναι δρομάκια, σκάλες, συρματοσχοινιοσύρτες κ.λπ.

Να γίνουν έργα σε κατάλληλες θέσεις για την ανάπαυση των ανθρώπων και την παρατήρηση της φυσικής ζωής, την ακώλυτη πνευματική εργασία (συγγραφή, ποίηση, ζωγραφική κ.λπ.) και την άθληση (ψάρεμα, πεζοπορία, γυμναστική κ.λπ.).

Να διαμορφωθούν τα ρεύματα με μικρά φράγματα, ώστε να αυξηθεί ο πληθυσμός της πέστροφας και των άλλων εμβίων όντων.

Συμβολή στην αξιοποίηση του Φαραγγιού αποτελεί η προβολή της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και γι' αυτό επιβάλλεται.

Να καταστούν προσπελάσιμοι στο ευρύ κοινό οι Ιστορικοί, Λαογραφικοί και Πολιτιστικοί χώροι. Π.χ. να καταστεί δυνατή η ανάβαση στο "Τύπωμα της Παναγίας" για προσκύνημα, περισυλλογή και παρατήρηση, αλλά και αναψυχή. Επίσης να διαμορφωθούν θέσεις παρατηρήσεως από διάφορα σημεία του "Τυπώματος" ώστε να προβάλλονται διάφορες εικόνες και μορφές και να δοθούν περισσότερες ιστορικές πληροφορίες που να εξάπτουν το θρησκευτικό αίσθημα.

Να γίνει προσπελάσιμη η "Αποκλείστρα" στο ευρύ κοινό με τη διάνοιξη μονοπατιών και να προβάλλονται τα διάφορα ιστορικά δεδομένα όπως είναι η παρουσία της Μάντιδας, οι χρησμοί που δίνονταν και η απήχηση που είχαν στο κοινό. Επίσης να δημιουργηθεί το ιστορικό υπόβαθρο για την προβολή της παραμονής των διωκομένων στην περιοχή κατά την επανάσταση του 1821. Να αξιοποιηθούν για τουριστικούς λόγους οι Παραδοσιακοί Οικισμοί σε συνδυασμό με την ιστορία τους και τα φυσικά τους τοπία.

Προκειμένου να προσφερθούν αγνά προϊόντα στους επισκέπτες να βελτιωθεί η παραγωγή αγροτικών προϊόντων. Για το σκοπό αυτό να αξιοποιηθεί η μικρή έκταση γεωργικής καλλιέργειας και να αυξηθεί η εσταυλισμένη κτηνοτροφία για την προσφορά αγνών παραδοσιακών προϊόντων στους ε-

πισκέπτες της περιοχής. Να προστατευθούν τα αρωματικά φυτά, όπως Τσαϊ, Ρίγανη, Μέντα κ.λπ., να αναπτυχθούν και να αποτελέσουν αντικείμενο εμπορίου, τόσο αυτά όσο και τα κρασιά, το τσίπουρο, το μούρο, το βούτυρο, το τυρί, το μέλι κ.λπ. που παράγονται εδώ.

Τελευταία επικρατεί η άποψη, ότι πρέπει να καταβάλλεται εισιτήριο εισόδου σε χώρους αναψυχής. Τούτο βρήκε εφαρμογή στο Φαράγγι της Σαμαριάς και απέδωσε. Πρέπει να εξεταστεί αν και εδώ πρέπει να συμβεί το ίδιο.

δ) Η χρηματοδότηση των προαναφερομένων έργων είναι προβληματική. Η ιδιωτική πρωτοβουλία θα προβληματισθεί πολύ να διαθέσει μεγάλα κεφάλαια για επενδύσεις στο Φαράγγι και προς τούτο πρέπει να τύχει η προσπάθεια οικονομικής ενισχύσεως. Πολλά έργα πρέπει να αναλάβει το Κράτος ή Κοινωνικοποιημένοι φορείς, όπως είναι η “Ευρυτανία Α.Ε.” Τέτοια έργα είναι η διαμόρφωση της κοίτης των ρευμάτων για την ανάπτυξη της Πέστορφας, έργα προσπελάσεως του Τυπώματος κ.λπ. Ενώ η ανάπτυξη των αρωματικών φυτών, η εκτροφή των θηραματικών ζώων κ.λπ. πρέπει να ανατεθεί σε ιδιώτες.

Για να ενθαρρυνθούν οι ιδιώτες ή και το Κράτος να επενδύσουν στην περιοχή επιβάλλεται άμεση επέμβαση της Ε.Ο.Κ. μέσα από ένα Πρόγραμμα ειδικά μελετημένο για το Φαράγγι του Προυσού και με χρηματοδότηση - ενίσχυση που να φθάνει μέχρι και το 90% της δαπάνης κατασκευής.

10. Τελικές παρατηρήσεις

Με πίστη στον αγνό πατριώτη Ευρυτάνα που πασχίζει, όπου και αν βρίσκεται, για το καλό της Ευρυτανίας, ώστε να μη χάσει την επαφή με τις ρίζες του, θέτουμε στη διάθεση των υπευθύνων πολιτικών και υπηρεσιακών παραγόντων την παρούσα εργασία. Ελπίζουμε στην αποδοχή της και την καλύτερη αξιοποίησή της για το καλό του τόπου. Άλλωστε οι κάτοικοι έχουν συλλάβει το μήνυμα των καιρών μας.

Οι κάτοικοι κατενόησαν τι συμφέρει στον τόπο αυτό. Κατενόησαν ότι πρέπει να μείνουν εδώ, να εργασθούν και να πάρουν τους καρπούς των κόπων τους. Χρειάζονται τη βοήθεια των υπευθύνων αρχών και των Ευρωπαίων συνεργατών μας. Το σπόρο έσπειρε προ πολλού ο οραματιστής του μέλλοντος της Ευρυτανίας και ο σπόρος αυτός αναμένεται να ευδοκιμήσει. Προσφέρονται ήδη, μέσα από το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του “Παύλου Μπακογιάννη” τα αναμενόμενα για να μη ερημώσει η Ευρυτανία. Οι Ευρυτάνες Επιστήμονες με αγωνία παρακολουθούν την εφαρμογή του, ώστε αυτό να αναμορφωθεί στην εξέλιξή του από άξιους συνεχιστές του έργου του συντάκτου του, ώστε να γίνει πραγματικότητα η ρήση του Παύλου Μπακογιάννη:

“Η Ευρυτανία έχει μέλλον”.

Περίληψη

Η Ελλάδα είναι κατ' εξοχήν χώρα ορεινή και αυλακώνεται από περισσότερους των πεντακοσίων καταστροφικούς χειμάρρους. Αποτέλεσμα αυτού είναι να δημιουργούνται ανάμεσα στις βουνοκορφές βαθιές χαραδρώσεις αφαντάστου φυσικού κάλλους και μεγίστης βιολογικής σημασίας, τα γνωστά μας «Φαράγγια».

Από τα απαντώμενα στη χώρα μας Φαράγγια, ελάχιστα έχουν μελετηθεί επιστημονικώς και αξιοποιηθεί τουριστικώς. Ένα φαράγγι που αξίζει να αξιοποιηθεί είναι το Φαράγγι του Προυσού της Ευρυτανίας.

Βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το Καρπενήσι και διαρρέεται από τους χειμαρροποτάμους Κρικελλιώτη, Καρπενησιώτη και Προυσιώτη.

Δημιουργήθηκε από τη διάβρωση πετρωμάτων διαφορετικών γεωλογικών σχηματισμών που συναντώνται στην περιοχή αυτή. Τα πετρώματα παρουσιάζουν διαφορετική όψη. Εναλλάσσονται κατά στρώσεις, διότι εμπλέκονται ο ασβεστόλιθος, ο κερατόλιθος και ο φλύσχης. Σχηματίζουν ωραιότατα στολιδώματα οφειλόμενα σε βίαιες γεωλογικές ενέργειες κατά τη διαμόρφωση του φλοιού της Γης.

Η επίδραση του ανθρώπου είναι περιορισμένη, λόγω των αποτόμων κλιτύων που απαντούν εδώ. Τούτο έδωσε τη δυνατότητα να διατηρηθεί η φυσική πανίδα και χλωρίδα της περιοχής. Σπάνια φυτά και ζώα, ως ειδικότερα σ' αυτό αναφέρονται, απαντούν στην περιοχή και μπορούν να μελετηθούν από τον ειδικό κατά περίπτωση επιστήμονα. Η ανάπτυξη της δασικής βλάστησεως κατανέμεται σύμφωνα με τη διάταξη των πετρωμάτων. Η πανίδα ακολουθεί την εναλλαγή της φυσικής βλαστήσεως.

Διαβαίνοντας το Φαράγγι από τη γέφυρα του Μεγάλου Χωριού μέχρι τη γέφυρα του Προυσού προς Θέρμο και από τη γέφυρα Δομνίστας μέχρι τη Χελιδόνα ο επισκέπτης συναντά την άγρια ομορφιά του Ευρυτανικού Τοπίου και τον ήρεμο χαρακτήρα του Ευρυτάνα.

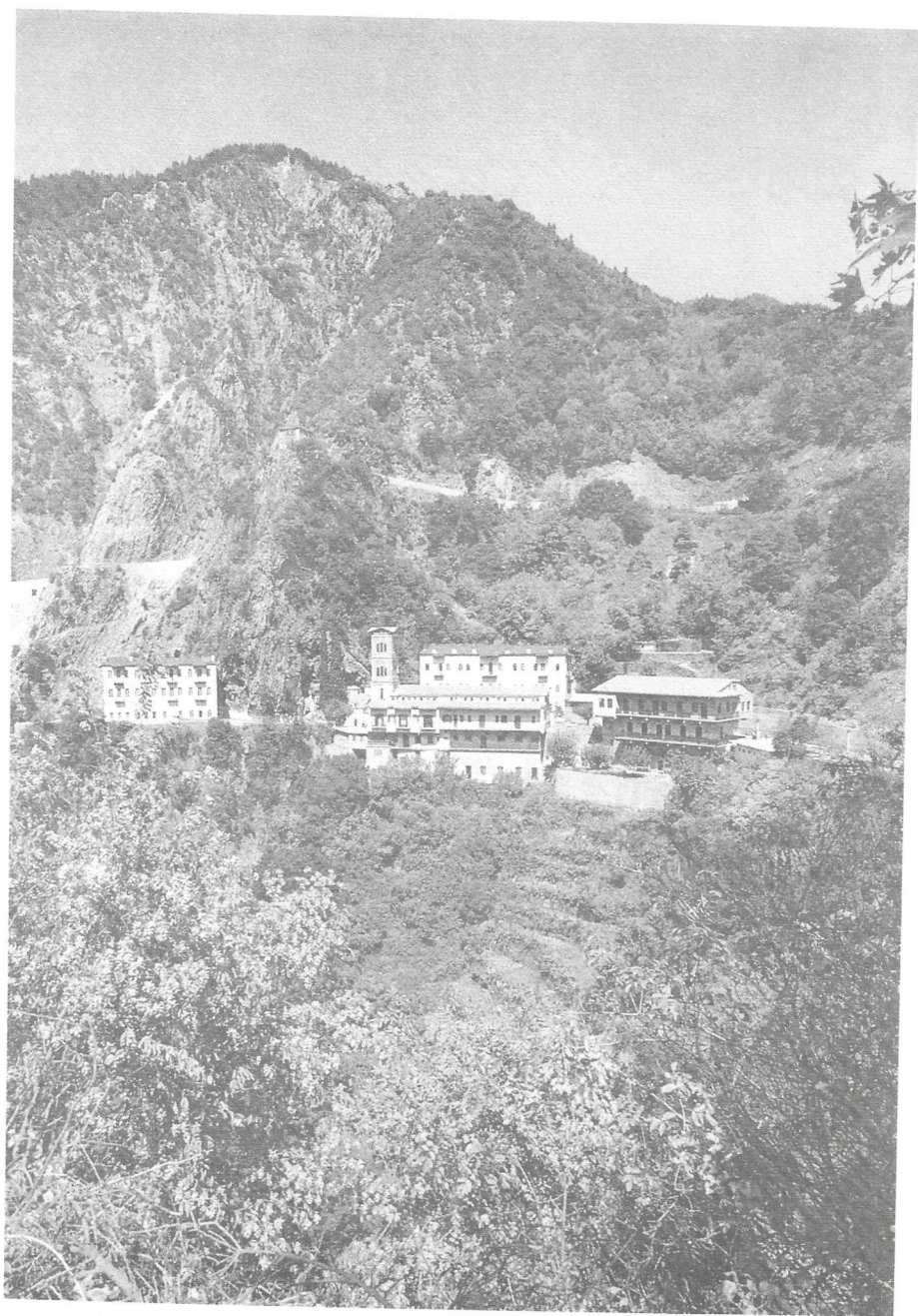
Ένα σύνολο από παραδοσιακούς οικισμούς, ιστορικά τοπία, χώρους αναψυχής και γαλήνης, τόπους προσκυνήματος και περισυλλογής περιμένουν τον επισκέπτη να του προσφέρουν, ό,τι η Φύση και η Καλοσύνη του ανθρώπου μπορεί να προσφέρει.

Εδώ υπάρχει το μοναστήρι της Προυσιώτισσας, της «Κυράς της Ρούμελης», με πλούσια πολιτιστική, θρησκευτική και ιστορική παράδοση. Με τη βοήθειά της γιατρεύτηκε ο Καραϊσκάκης και συνέχισε τον Αγώνα του 1821. Εδώ είδε το φως της ημέρας και έζησε τα πρώτα του χρόνια ο Παύλος Μπακογιάννης, «το γελαστό παιδί».

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών και την ανάδειξη της περιοχής επιβάλλεται να γίνουν έργα μετά από μελέτη και σεβασμό στη φύση.

Γενική άποψη του Προϊού Ευρυτανίας

Η ιερά Μονή ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΗΣ